

De groote Slag bij Leipzig. (16-18. October 1813.)

Het was in den laten namiddag van een buiigen herfstdag. Het had daar straks gestortregend, en het twijfelachtig licht van den dalenden Octoberdag viel door de kleine ramen in de gelagkamer.

Ze zat vol menschen: burgers en boeren, die het in huis niet konden houden, en van nieuwsgierigheid brandden, want de wereld scheen uit haar voegen te bersten, en de wildste geruchten vlogen als opgeschrikte vogels door het land.

In den langen, harden nawinter, meer dan zeven maanden geleden, waren die geruchten reeds begonnen. Er was een gemompel ontstaan, dat de Fransche oorlogsmachine in die eindeloze Russische sneeuwvelden een hapering had gekregen, en dan was de geweldige tijding gekomen, dat Napoleon met zes maal honderdduizend soldaten te Moskou in de lucht was gevlogen.

Wie de tijding had meegebracht, werd niet gevraagd; dat uit dit dorp eenige jonge bloeden mee hadden gemoeten naar het Russische kerkhof, werd in het eerste oogenblik niet bedacht; het bericht, dat Napoleon dood was, drong al het andere op den achtergrond, en de herbergier — die daar met de muts op en in de hemdsmouwen — sloeg elkén opkomenden twijfel neer met de allerstelligste verzekering, dat de Keizer zoo dood was als een pier.

De dorpelingen waren onrustig geworden; in de naburige stad hadden reeds opstootjes plaats gehad; een vurig verlangen naar de vrijheid doortintelde aller hart.

Was dat zoo vreemd? Had de Fransche heerschappij de welvaart niet geknakt, het land niet uitgezogen, de zonen des lands niet weggerukt van den huiselijken haard, om jammerlijk te verbloeden op de reusachtige slachbanken, die Fransche triumfen werden genoemd?

Wat was er toch veel veranderd in de laatste twintig jaren!

De naam van Patriotten was een vreemde klank geworden; de felle partijschappen hadden opgehouden; dezelfde mannen, die elkander hadden verscheurd en verbeten, snakten thans met hartverheffende eenparigheid naar het weggejaagde Oranje-huis.

Zie toch eens dien zes- en tachtigjarigen grijsaard, met den rug naar u toegekeerd, het hoofd met sneeuw wit haar bedekt! Als hij wilde spreken — wat zou hij veel te vertellen hebben!

Hij is een ouwerwetsche boer, opgewassen op het land; hij heeft den akker geploegd, het land bezaaid, de oogsten binnengehaald — die harde arbeid maakte zijn spieren sterk, en zijn knoken stevig.

Hij heeft heel wat beleefd, en vooral de herinneringen uit zijn jeugd hebben zich onuitwischaar ingedrukt in zijn ziel. Hij heeft in zijn kinderjaren nog een oude van dagen gesproken, die de kanonnen van den Tachtigjarigen oorlog had hooren donderen en hij heeft verscheiden burgers gekend, die onder de vanen van den Koning-Stadhouder Willem III, loffelijker nagedachtenis, de bange worsteling hadden medegemaakt tegen het Fransche geweld.

Gijsbert Voetius, de Utrechtsche professor en profeet, had toen toch wel gelijk gehad; het was net uitgekomen, zooals hij had voorspeld: de Fransche watervloed, die het heele Sticht en het halve Nederland had overstroemd, was gegaan, als het wolkje dat voorbij drijft.

Ja, de grijsaard zou heel wat kunnen vertellen van den wonderbaren weg, dien de Heere God met dit kleine volk had gehouden. Het had telkens een aanloop genomen, om een

wereldmacht te worden, maar die aanloop was telkens te kort geschoten, want er was geen ruimte, geen grondgebied, geen achterland, en het bleef altijd maar als een dijk, als een zwakke wal beknelde tusschen twee zeeën in: de grimmige Noordzee, die bij de herfststormen onze duinen geeselde, en de grimmigere volkenzee, die bij stormweer en bij mooi weer, bij dag en bij nacht, naar de gelegenheid zocht, om dit gezegend stukske grond te verzwelgen.

Wij zouden den grijsaard wel willen uitnoodigen, om eens op te staan en ons meer te vertellen, maar hij is oud en bedaagd, en de tent raakt versleten, waarin deze pelgrim woont.

Er zijn in dat lange menschenleven, dat hij heeft doorwandeld, zomers geweest, waarin de akker versmachtte van dorst, maar meer zomers nog, waarin er geen wolk aan den hemel kwam, of zij gaf regen, en de oogsten verrotten op den akker.

En dan die vreemde, zonderlinge gisting onder het volk! Van uit Frankrijk kwam het onweer opzetten, dat de lucht en de maatschappij zou zuiveren, en de kreef van vrijheid, gelijkheid en broederschap loeide als een orkaan over het land.

De menschen werden aangetast door een ziekte, door een koorts. Ze hing in de lucht, ze werd voortgedragen op den adem van den wind, en deze razernij, die de hersens aantastte, bereikte haar hoogtepunt, toen de Oranjeboom werd omgehouden, en de Nederlanders den juichenden rondedans deden om den pas geplante Vrijheidsboom.

De herbergier daar, met de muts op, heeft om dien Vrijheidsboom gedanst: die man daar, met dat ernstig gezicht — hij zit vlak naast den grijsaard, en leunt met den arm op de tafel — hij heeft meegedaan; dat sympathieke gelaat met de korte Duitsche pijp in den mond, en nog verscheiden anderen met den vinger aan te wijzen — zij hebben allen meegedaan.

Maar laten wij niet bij die eenlingen blijven hangen; onze vaders, en in hen wijzelven — wij hebben allen meegedaan; want het geheele volk was krank. Ons volk dronk van den Franschen zwijmelwijn, omdat het dorst had, maar het was geen dorst naar de levende wateren, en, asch op onze hoofden strooiend, betaamt ons de klacht: Wij en onze vaders — wij hebben gezondigd!

De gelagkamer met haar lage zoldering is vol tabaksdamp; men kan den rook wel snijden.

En een der vruchten van den vrijheidsdans kan men hier zien: vier Fransche gendarmen, die met een norsch, streng gelaat zich aan de stevige ongeverfde tafel hebben neergezet, en als waakhonden op den loer liggen, of er geen onbetamelijk woord over den grooten Keizer wordt gesproken.

Zij hebben bier besteld en een kaartspel; zij steken de lange Goudsche pijpen aan, en werpen blikken in het rond.

De boeren kunnen maar oppassen, want in het klassieke land der vrijheid wordt het vrije woord niet meer geduld; als zij durven zeggen, dat Napoleon gebreken heeft, dan zullen zij met de rechtbank kennis maken, en durven zij zich verstouten tot de bewering, dat Napoleon sprekend gelijkt op een beul, dan zullen zij met de onderaardsche kerkers der sterke vesting Metz kennis maken.

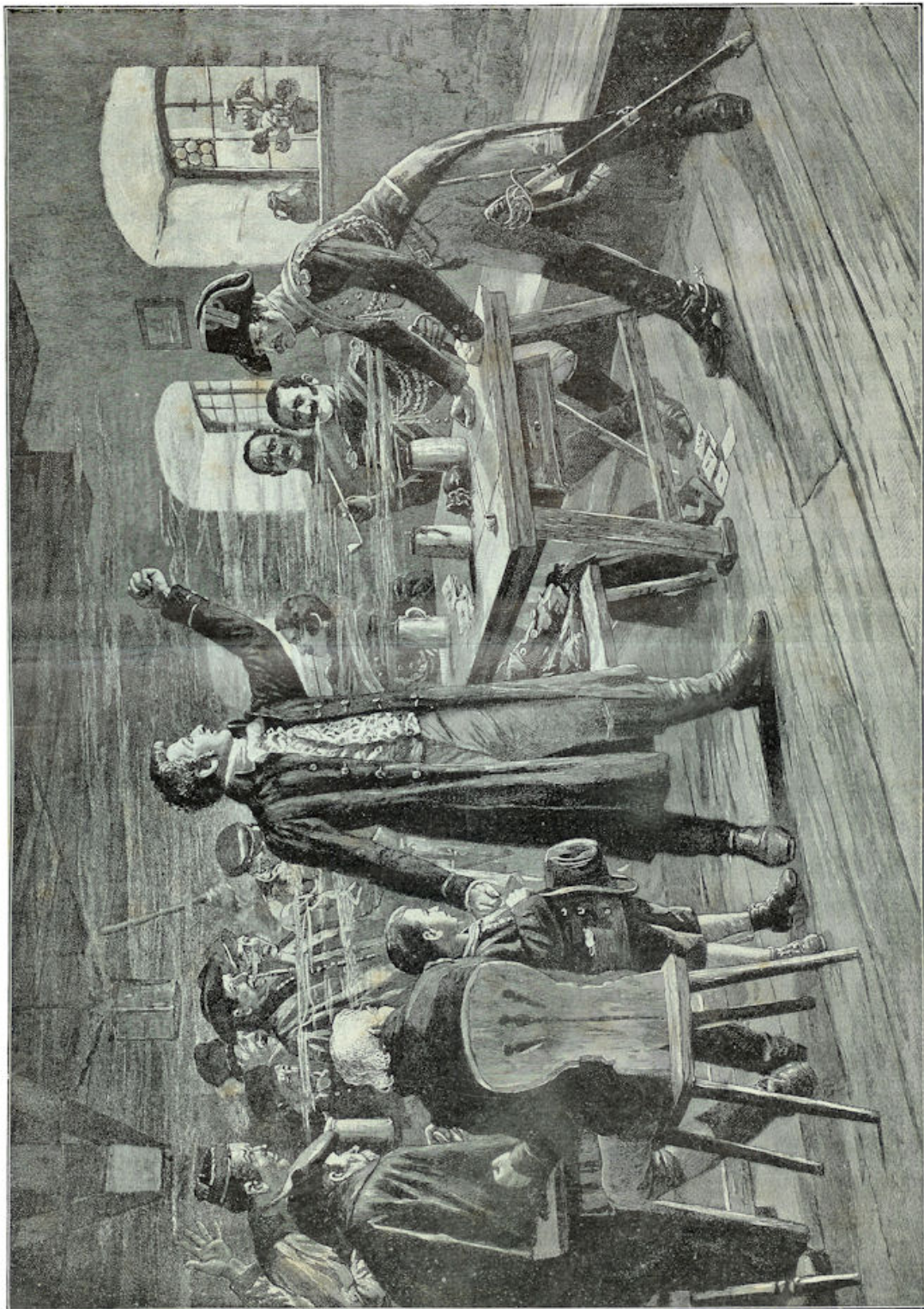
Maar wat is er toch eigenlijk gebeurd?

De herfstwind rukt de bladeren van het geboomte, en het gele loover dwarrelt voor de ramen neer, maar de orkaan van den oorlog moet eveneens in deze maand de menschenlevens hebben afgerukt als het dor gebladerte van het bosch. Maar wát er eigenlijk is gebeurd, en wie het gewonnen heeft — niemand, die het zeggen kan!

Er zijn natuurlijk weer honderden geruchten in omloop, maar zij zijn verward, tegenstrijdig, en de meeste dragen het merkteeken der onwaarschijnlijkheid op het voorhoofd.

Trouwens de zwaartillenden schudden het hoofd. De tocht naar Moskou, hoe rampspoedig ook voor Napoleon, heeft zijn ster niet uitgebluscht; hij is teruggekomen, en heeft nieuwe legers uit den grond gestampt. Hij blijkt onoverwinnelijk; zoolang hij leeft, zal hij de wereld wel regeren.

Hij is immers een veldheer, zooals er geen tweede bestaat; als staatsman heeft hij meer in zijn mars dan al de andere staatslieden samen — het zal kinderwerk

voor hem zijn, om tweedracht te zaaien tusschen zijn vijanden waarvan een der voornaamste trouwens zijn eigen schoonvader is. *)

Het is verwonderlijk, hoe gevoelig het gemoedsleven van den gewonen burger en boer in tijden van spanning is. Een blijde tijding brengt hem op den zolder, een droeve tijding in den kelder. Hij is in zijn staatkundige beschouwingen nooit gematigd, maar altijd overdreven; deze boeren, die het met een verwonderlijke gelatenheid aanzien, zoo hun beste klepper ligt te sterven in den stal, en met nieuwen moed een nieuwe woning bouwen, als het hemelvuur hun oude woning heeft verteerd, raken in tijden van gisting en oorlog onder den onmiddellijken en krachtigen invloed der gunstige of ongunstige berichten.

En thans hebben de ongunstige berichten de overhand. Het ligt hun als een berg op de borst en de zwaartillenden onder hen hebben wel gelijk gehad. Ze zien geen uitkomst meer; slechts fluisterend worden de gesprekken gevoerd, en de vermetele boschstrooper, die op den achtergrond zit, krijgt een por in de zijde, om zijn mond te houden, en geen rebelse woorden uit te stooten.

Op dit oogenblik stapt de dorpsschoolmeester met zijn kleinen jongen de herberg binnen. Hij heeft zoo pas van de stad huiswaarts keurend, met volle borst het Wilhelmus aangeheven, en het kon hem niet schelen, dat zijn laarzen door den modderigen slijkweg moesten baggeren, en het had hem niet kunnen schelen, al had Napoleon met zijn grenadiers aan den kant van den weg gestaan.

Door de ramen van de herberg heeft hij de Fransche uniformen ontdekt, en het heeft hem geprikkeld, om binnen te treden.

Het gempelp is in de gelagkamer verstomd, als hij binnentreedt, en hij schrijdt recht op de tafel aan, waar de gendarmen hun lange Goudsche pijpen zitten te rooken.

De boeren stooten elkander aan.

„Onze meester heeft iets!” meent de één. „Een gewichtige tijding!” fluistert de ander.

En zij rijzen allen op: in gespannen verwachting, en slechts de oude met het witte haar blijft zitten.

De schoolmeester staat nu vlak vóór de gendarmen.

Hij heeft werkelijk iets buitengewoons. Men ziet het aan de fierheid van zijn houding, aan de kleur van zijn wangen, aan de schittering van zijn blauwe oogen, en deze Fransche gendarmen, die zoo dikwijls in benauwde en bedrukte gezichten hebben gestaard, weten nu, hoe een rond, mannelijk, Hollandsch gelaat er uitziet.

Hij staat daar met de gebalde vuist, als het symbool van het ontwakende en de kluisters brekende nationale bewustzijn, en de Leeuw, die al te lang lag te suffen, is opgerezen uit zijn roemlooze rust.

De gendarmen staren den onderwijzer met ongehuichelde verbazing aan, maar hun kommandant, die zijn instructies kent, legt de pijp neer, en opstaande van de lage bank, vraagt hij met een norsch en dreigend gelaat: „Wat moet jij hier?”

„Wat ik hier moet?” vraagt de wakkere schoolmeester, en hij slaat met de vuist op de tafel — „wat ik hier moet? Ik moet hier niets, maar jullie moet hier ook niets, want je moet er uit — er uit zeg ik!” en hij wijst met een gebiedend gebaar naar de deur.

De dorpelingen beven toch van die taal. „Legt hem de boeien aan!” snauwt de kommandant, en de drie andere gendarmen staan op om het te doen.

Maar de boschstrooper rijst ook omhoog; hij heft den zwaren knuppel dreigend op, en voor den eersten keer van zijn leven zal deze geduchte vechtersbaas den knuppel gebruiken in een rechtvaardigen strijd.

Maar behalve dien geduchten knuppel heeft de schoolmeester nog een ander schild; het is een gehavend, verkreukeld, verromfaaid stuk papier, maar de letters schijnen te vlammen. „Leest,” roept hij, „leest! Napoleon is verslagen bij Leipzig — hij is naar huis geheld als een afgeranselde hond!”

*) Keizer Frans van Oostenrijk.

Daar heb je 't! het is uit met Napoleon

Er schijnt thans geen mensch meer te zijn in de geheele vergadering, die ooit aan dezen uitslag heeft getwijfeld, maar de vreugde over de verlossing is gemengd met den haat tegen de dwingelandij, en de dorpelingen dringen naar voren, naar den kant der Fransche uniformen.

„Voor den laatsten keer!” roept de schoolmeester met luide stem — „er uit, of gij zijt mijn gevangenen!”

„In wiens naam spreek je?” schreeuwt de kommandant, zich schrap zettend.

In wiens naam — wat een onnoozele vraag!

„In naam van Oranje!” roepen tien, twintig stemmen tegelijk, en de gendarmen zijn zoo verstandig, om bij de dreigende houding der aanwezigen het slagveld te ruimen. Zij loopen naar den stal, springen in het zadel, en verdwijnen in de schemering van den avond.

Als zij een eind zijn gereden, kijkt de kommandant even om.

„Ik hoor zingen!” zegt hij — „wat zingen die rekels toch, Gérard?”

„Zij zingen het Wilhelmus!” antwoordt Gérard, een der gendarmen.

„Wilhelmus — Wilhelmus — wat is dat toch?”

„Wilhelmus was de stamvader der Oranjes,” antwoordt Gérard.

„Zóó — is het dat? En komt die oude liefde weer boven? Ik heb veel ondervonden in mijn leven; ik heb in Spanje en bij de Egyptische pyramiden gevochten, — vooruit dan, knol! — maar dat de liefde bij de Hollanders voor den dooden Wilhelmus er dieper in zit dan bij ons de liefde voor den levenden Napoleon is vreemd, erg vreemd!”

„Napoleon wil, dat het volk voor hem het leven geve,” antwoordt de schrandere Gérard, „en Wilhelmus deed het andersom — hij gaf het leven voor zijn volk — dat zal de oorzaak zijn, kommandant!”

„Ik denk het ook,” meent de kommandant — „hoor die rekels toch eens zingen! We zullen zien, dat we wegkomen — uw ster is ondergegaan, Napoleon — vaartwel, Hollandsche slikwegen!”

L. P.

VRAGENBUS.

J. P. F. te A. Zooals gij terecht opmerkt, wordt ons in Pred. 12 het beeld van den mensch gegeven. „Gedenk aan uwen Schepper,” zoo zegt de Prediker, „eer de kwade dagen komen en de jaren naderen van dewelke gij zeggen zult: Ik heb geen lust in deze, eer de zon en het licht, — beelden van onbekommerde levensvreugde en vroolijke levenslust, — en de maan en sterren — beelden van een stil levensgeluk — verduisterd worden, en de wolken — wolken van ramp en tegenspoed — wederkomen na den regen;” dus zooals het in den herfst en winter gewoonlijk het geval is, regen na wolken, wolken na regen! Hoe langer hoe moeilijker wordt dan het leven. De wachters des huizes — armen en handen — beginnen te beven; de sterke mannen — de beenen — beginnen zich te krommen; de maalsters — de tanden — gaan stilstaan. En zoo voorts; en zoo voorts. Aan het slot van deze schildering (in vers 6) zegt dan de Prediker opnieuw, thans weer andere beelden gebruikende: „Ja, gedenk aan uwen Schepper, eer dan de zilveren koord ontketend wordt, en de gouden schaal in stukken gestooten wordt en de kruik aan de springader gebroken wordt, en het rad aan den bornput in stukken gestooten wordt.” Het eerst wordt dus als beeld van het leven een lamp genomen. De gouden levenslamp (in het Oosten bestond een lamp uit een schaal, met olie gevuld) hangt aan een zilveren koord. Het leven is kostbaar, maar — wordt de koord ontketend, dan wordt de gouden lamp verbrijzeld. En dan volgen twee andere beelden, waarschijnlijk beide ziende op hart en longen. Deze toch scheppen de levenslucht, evenals een kruik dit doet met het water aan de springader; en zij trekken den levensadem tot zich, zooals het rad aan den bornput het water tot zich voert.